

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ОРГАНІЗАЦІЇ
ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

**Київ
2024**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ОРГАНІЗАЦІЇ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

**Київ
2024**

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Науково-методичного центру ВФПО (протокол від 02.09.2024 № 3)*

У методичних рекомендаціях розкрито загальні поняття, процедуру, методи, форми, принципи роботи і особливості навчання дорослого населення, психологічні та етичні аспекти консультування, умови поширення знань і впровадження у виробництво сучасних досягнень науки, техніки та технологій, надання сільськогосподарським товаровиробникам й сільському населенню дорадчих послуг з питань менеджменту, маркетингу, сучасних технологій та розвитку соціальної сфери села, вдосконалення практичних навичок прибуткового господарювання сільськогосподарських підприємств, особистих селянських та фермерських господарств, підвищення рівня життя сільського населення.

Розробники: Ірина ВОЛОВИК (Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет); **Юлія Стрішенець, Ольга ХРУСТАЛЬОВА** (Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти»)

Рецензент: Ірина БАБИЧ, канд. екон. наук, професор кафедри обліку і аудиту Луцького національного технічного університету, кваліфікований експерт-дорадник

Відповідальні за випуск: Ольга ХРУСТАЛЬОВА, Ірина МОРГУН (Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти»)

Редактор

Людмила ТАЛЮТА

© Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти»

Всі права охороняються. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якій формі без письмової згоди Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти».

ГЛОСАРІЙ

Апеляційна комісія – група кваліфікованих фахівців, склад якої затверджує наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики), для розгляду скарг, які можуть виникнути за результатами прийняття кваліфікаційних іспитів, та питань, пов'язаних із скаргами на діяльність дорадників, які отримали кваліфікаційне свідоцтво, і надають дорадчі послуги на професійній основі.

Дорадчі послуги – послуги, що надають суб'єкти сільськогосподарської дорадчої діяльності суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості сільському населенню, а також органам місцевого самоврядування та органам виконавчої влади.

Кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника, сільськогосподарського експерта-дорадника – документ, який підтверджує достатній фаховий рівень підготовки сільськогосподарського дорадника, сільськогосподарського експерта-дорадника за програмою базової підготовки для самостійного здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності.

Кваліфікаційний іспит – перевірка кваліфікаційною комісією теоретичних знань та практичних навичок фахівців, які на професійному рівні бажають проводити дорадчу діяльність, на основі програми та методики проведення такого іспиту, затверджених наказом Мінагрополітики.

Програма та методичні рекомендації проведення кваліфікаційних іспитів (далі – програма) – організаційно-методичні документи, які розробляє і затверджує наказом Мінагрополітики.

Регіональна кваліфікаційна комісія – група кваліфікованих фахівців, склад якої затверджує наказом Мінагрополітики і яка приймає кваліфікаційний іспит у конкретному регіоні.

Регіональний координатор проведення кваліфікаційного іспиту (далі – регіональний координатор) – вищий заклад освіти, визначений наказом Мінагрополітики, який забезпечує підготовку і проведення кваліфікаційного іспиту фахівців, які мають бажання на професійному рівні проводити дорадчу діяльність.

Сертифікат сільськогосподарської дорадчої служби (далі – сертифікат) – документ, що засвідчує право суб'єкта сільськогосподарської дорадчої діяльності на надання дорадчих послуг внесенням його до Реєстру сільськогосподарських дорадчих служб (далі – Реєстр дорадчих служб).

Сільська місцевість – території, що розташовані за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови.

Сільськогосподарська дорадча діяльність (далі – дорадча діяльність) – сукупність дій та заходів, спрямованих на задоволення потреб особистих селянських та фермерських господарств, господарських товариств, інших сільськогосподарських підприємств усіх форм власності і господарювання сільського населення у підвищенні рівня знань та вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства.

Сільськогосподарська дорадча служба (далі – дорадча служба) – юридична особа незалежно від її організаційно-правової форми та форми власності, **структурний підрозділ аграрного закладу освіти**, науково-дослідної установи, які внесені до Реєстру дорадчих служб, здійснюють дорадчу діяльність, у складі яких працює **не менше трьох дорадників**, які пройшли реєстрацію відповідно до законодавства і внесені до Реєстру дорадників.

Сільськогосподарський дорадник (далі – дорадник) – фізична особа, яка на професійній основі проводить дорадчу діяльність, склала кваліфікаційний іспит та одержала кваліфікаційне свідоцтво і внесена до Реєстру сільськогосподарських дорадників та сільськогосподарських експертів-дорадників.

Сільськогосподарський експерт-дорадник (далі – експерт-дорадник) – фізична особа, яка проводить дорадчу діяльність не на постійній основі, має достатній фаховий рівень та одержала кваліфікаційне свідоцтво відповідно до вимог законодавства і надає дорадчі послуги на запит дорадчих служб та дорадників і відповідає вимогам, передбаченим Законом України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність». Експертами-дорадниками є **працівники закладів науки та освіти, інші вузькоспеціалізовані фахівці**, яких внесено до Реєстру сільськогосподарських дорадників та сільськогосподарських експертів-дорадників.

Соціально спрямовані дорадчі послуги – послуги, що надаються суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню коштом державного та місцевих бюджетів.

Суб'єкти сільськогосподарської дорадчої діяльності – дорадники, експерти-дорадники, дорадчі служби.

ЦНАП – центр надання адміністративних послуг.

ПЕРЕДМОВА

Сільське господарство є однією з найважливіших галузей економіки України. Окрім сильної експортної орієнтації, існує також велика диференціація у структурі аграрного господарства.

Аграрний сектор в Україні все ще проходить комплексний курс реформ, зокрема щодо сталого розвитку промислової й соціальної інфраструктури у сільській місцевості, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, покращення якості та безпечності аграрної продукції й збереження природних ресурсів.

Постійні трансформаційні процеси, що відбуваються у сільському господарстві України, які пов'язані з євроінтеграційними змінами, викликами воєнного часу, соціально-економічними процесами в сільських громадах зумовлюють потребу в навчанні дорослого населення, підвищенні кваліфікації і перекваліфікації працівників агросектору, вдосконалення теоретичних знань і практичних навичок фермерів тощо.

Вирішувати ці завдання покликані сільськогосподарські дорадчі служби. Сільськогосподарське дорадництво виконує наукову, навчальну інноваційну і соціальну функції, чим сприяє зростанню рівня життя сільського населення, вирішенню питань продовольчої безпеки, впровадженню дружніх до довкілля технологій, збереженню природних ресурсів та іншим цілям, відомими як цілі сталого розвитку.

Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» визначає правові засади здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні, регулює відносини в цій сфері та спрямований на поліпшення добробуту сільського населення і розвиток сільської місцевості.

Дорадництво є частиною Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Зокрема, статтею 404 цієї угоди передбачено, що співпраця між сторонами у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій полягає у сприянні інновацій через проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників.

Планом заходів з виконання вищезгаданої угоди також передбачено створення консультативної служби для сільських громад та Національного координаційного центру сільськогосподарського дорадництва.

Підтримка аграрного сектору консультативними службами – звичайна світова практика. Сільськогосподарські дорадчі служби у різних формах існують у 120 країнах світу, зокрема у всіх без винятку країнах Європи і Північної Америки, Японії, країнах Балтії тощо.

У Німеччині сільськогосподарські дорадчі служби в останні десятиліття перетворилися на важливий двигун розвитку сільськогосподарських виробників. Компетентні дорадники здійснюють моніторинг наукового прогресу та консультують сільгоспвиробників, беручи до уваги специфічний агротехнічний стан справ у відповідних господарствах. В економічному масштабі це

дорадництво веде до значного підвищення ефективності аграрного сектору Німеччини.

Однак в Україні ця система розвинена не на достатньому рівні, багато фермерів навіть не знають, що в нашій державі існує подібна практика.

Нерозвиненість ринкової інфраструктури у сільській місцевості, особливо такої її важливої складової, як інформаційно-дорадче забезпечення сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення, негативно впливає на стан сільськогосподарського виробництва і розвиток сільської місцевості. Тобто дорадницькі служби мають можливість запровадити комплексний підхід до розв'язання проблем сільського господарства та конкретної місцевості через поєднання інтересів жителів сільської місцевості, сільських громад, місцевого самоврядування та держави шляхом гармонізації соціальних і економічних важелів регулювання відповідних відносин з організаційними і правовими.

Як показує практика, у власників особистих селянських господарств, дрібних та середніх підприємств, фермерів постійно зростає попит на нові знання і технології. Проте, на жаль, існуючий попит ще у більшості випадків неплатоспроможний.

Отже, роль держави є важливою складовою у формуванні сприятливих умов для розширення системи дорадчих послуг, які дозволять посилити потенціал національних агровиробників, підвищити їх стійкість та конкурентоспроможність, зокрема на зовнішніх ринках.

1. Створення системи сільськогосподарського дорадництва – запорука розвитку високопродуктивного сільського господарства

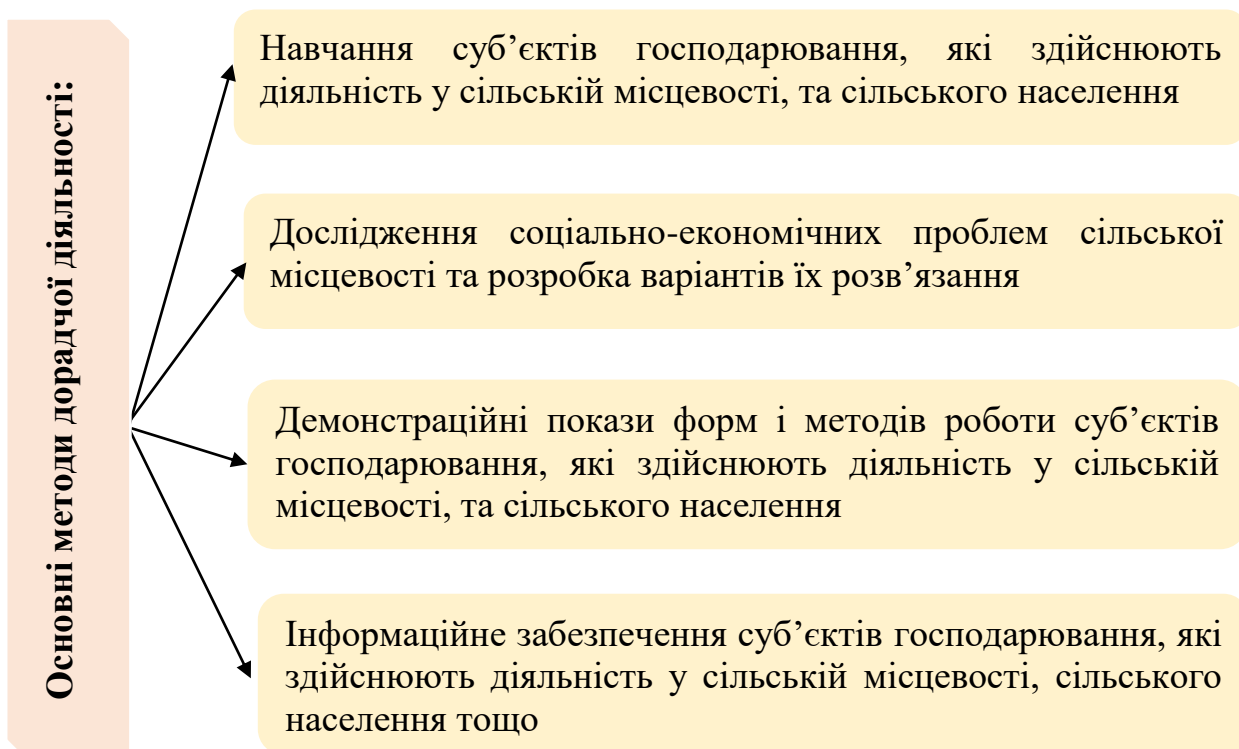
Аграрний сектор України – одна з найважливіших сфер матеріального виробництва, завдяки якій населення забезпечують продуктами харчування, а промисловість – сировиною.

Завдяки реформуванню аграрного сектору в нашій країні впроваджено приватну власність на землю, здійснено перерозподіл землі між сільськогосподарськими підприємствами, фермерськими господарствами, особистими селянськими господарствами.

Фермерські господарства та особисті селянські господарства не можуть забезпечити свої господарства в достатній кількості висококваліфікованими кадрами. Отже, виникла потреба в додаткових консультаційних послугах з питань ведення сільського господарства для виробництва конкурентоспроможної продукції та отримування прибутків.

Саме система сільськогосподарського дорадництва спрямована на поширення знань та впровадження у виробництво сучасних досягнень науки, техніки і технологій, надання сільськогосподарським товаровиробникам й сільському населенню послуг з питань менеджменту, маркетингу, сучасних технологій та розвитку соціальної сфери села, вдосконалення практичних навичок прибуткового господарювання сільськогосподарських підприємств, особистих селянських та фермерських господарств, підвищення рівня життя сільського населення.

Право на отримання дорадчих послуг мають фізичні та юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність у сільській місцевості, сільське населення, органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади.

Основні завдання дорадчої діяльності:

Підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок прибуткового ведення господарства суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільського населення в умовах ринкової економіки

Надання суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню дорадчих послуг з питань економіки, технологій, управління, маркетингу, обліку, податків, права, екології тощо

Надання дорадчих послуг органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань підготовки та реалізації планів соціально-економічного розвитку, формування громадянського суспільства

Поширення та впровадження у виробництво сучасних технологій, новітніх досягнень науки і техніки

Сприяння розвитку несільськогосподарського підприємництва в сільській місцевості, зокрема сільського зеленого туризму, зайнятості сільського населення тощо

Робота зі сільською молоддю, ініціювання та реалізація молодіжних програм

Сільськогосподарську дорадчу діяльність провадять як юридичні особи – сільськогосподарські дорадчі служби, так і фізичні – сільськогосподарські дорадники (консультанти), сільськогосподарські дорадники-експерти.

Тобто якісна робота дорадників є ключовим чинником підвищення ефективності та прибутковості сільськогосподарських товаровиробників і стабільності розвитку сільських громад.

Дорадчі послуги охоплюють питання економіки, технологій, управління, маркетингу, обліку, оподаткування, права, екології. Особливу увагу надають розвитку малих сімейних ферм та сільськогосподарських кооперативів.

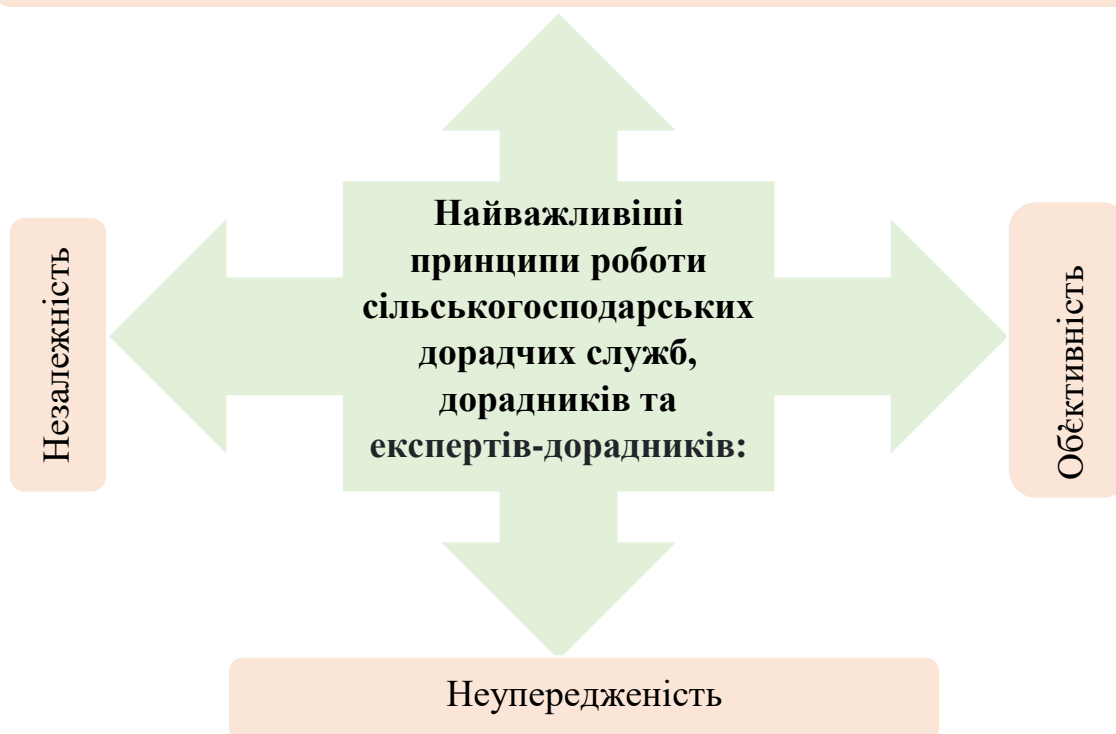
Переважну більшість успішних кооперативів в Україні було створено саме завдяки підтримці та супроводу з боку дорадчих служб або окремих дорадників. Важливим напрямом роботи дорадників є допомога розвитку несільськогосподарського бізнесу – знайти заняття, розвивати власну справу, знизити безробіття у сільській місцевості. Це можливо лише через просвітництво та постійний консультаційний супровід.

Наразі надзвичайно актуальним питанням є інтеграція радників на рівні об'єднаних територіальних громад, оскільки економічне зростання громад безпосередньо пов'язане з правильним діагностуванням стану громади, її проблем та можливостей, а відповідно, розробкою правильної стратегії розвитку. Економічні стратегії розвитку громад мають передбачати розбудову ефективних бізнес-моделей, що вимагає залучення висококваліфікованих фахівців для можливості розробки бізнес-планів та підтримки у становленні на початкових етапах.

Сільськогосподарські дорадчі служби дбають про інтереси своїх клієнтів, мають бути автономними і незалежними від монопольного впливу великих компаній, маркетингово-консалтингові підрозділи яких зацікавлені лише у максимальних продажах своїх товарів за максимальну ціну.

Зорієнтованість на потреби сільських товаровиробників та населення

2. Алгоритм створення сільськогосподарських дорадчих служб

Сьогодні система інформаційно-консультаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення набуває все більшого значення.

Хто користується сьогодні послугами сільськогосподарських дорадчих служб? Це:

- особисті селянські господарства;
- фермерські господарства;
- сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм;
- сільські приватні підприємці;
- сільські підприємства, що не займаються сільськогосподарською діяльністю;
- підприємства, що заготовляють, переробляють та продають сільськогосподарську продукцію;
- підприємства-постачальники матеріально-технічних ресурсів;
- фінансові установи;
- сільські територіальні громади;
- органи місцевого самоврядування;
- місцеві органи державної влади;
- громадські організації, інші неурядові та некомерційні організації.

Для цього майже в усіх регіонах України сформовані та функціонують сільськогосподарські дорадчі служби, працюють і надають дорадчі послуги на постійній основі професійні сільськогосподарські дорадники, а також експерти-дорадники.

Інформація про такі сільськогосподарські дорадчі служби, що надають дорадчі послуги, міститься у **Реєстрі сільськогосподарських дорадчих служб, сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників** (далі Реєстр), який створює і веде Мінагрополітики. Ознайомитися з цим Реєстром можна за посиланням: <https://data.gov.ua/dataset/692017e5-408f-4ff1-9de7-88d7a19b67eb>

Реєстр
сільськогосподарських
дорадчих служб,
сільськогосподарських
дорадників і
експертів-дорадників

Цей Реєстр ведеться з метою:

- ведення єдиного обліку дорадчих служб та сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників, що надають дорадчі послуги;
- відкритості інформації про дорадчі служби та дорадників і експертів-дорадників;
- створення сприятливих умов для інформатизації аграрної сфери;

Для внесення інформації до вищезазначеного Реєстру дорадча служба подає до Мінагрополітики відповідні документи.

Дорадча служба подає вищезазначеному міністерству відповідні документи про внесення її до Реєстру:

Заяву

Витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців

Нотаріально засвідчені копії установчих документів дорадчої служби

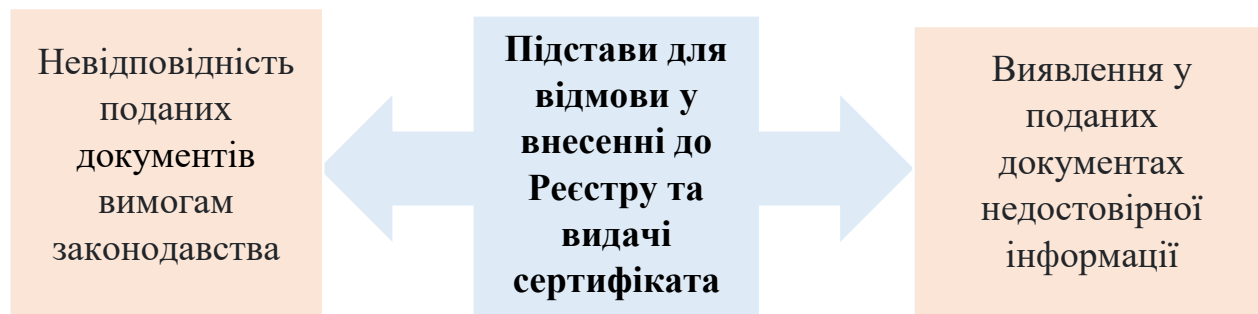
Перелік дорадчих послуг і адміністративно-територіальних районів, в яких дорадча служба їх надаватиме

Інформацію про кількісний склад дорадчої служби та номер кваліфікаційного свідоцтва кожного дорадника

Заяву про внесення до Реєстру розглядають протягом **п'яти робочих днів** після її надходження. За результатами розгляду заяви, Мінагрополітики приймає

рішення про внесення дорадчої служби до Реєстру і видачу їй сертифіката за формою (Додаток 1) чи про відмову у внесенні до Реєстру. Сертифікат видається строком на **п'ять років**.

Вартість сертифіката не може перевищувати витрати вищезазначеного міністерства на розгляд заяви про внесення до Реєстру, друк і його видачу.

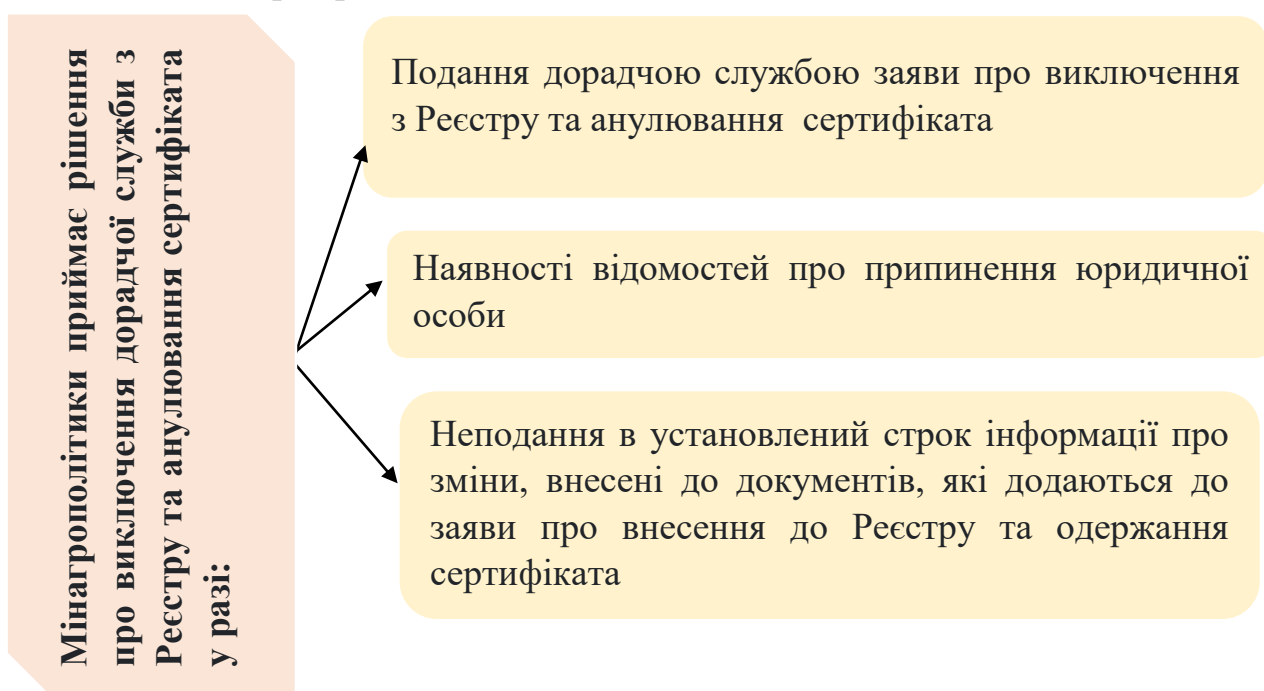

Це рішення надсилається дорадчій службі у письмовій формі (з обґрунтуванням причин) протягом **п'яти днів** після прийняття такого рішення.

Рішення про відмову у внесенні до Реєстру та видачі сертифіката, зупинення дії сертифіката, виключення з Реєстру та анулювання сертифіката може бути оскаржено до суду.

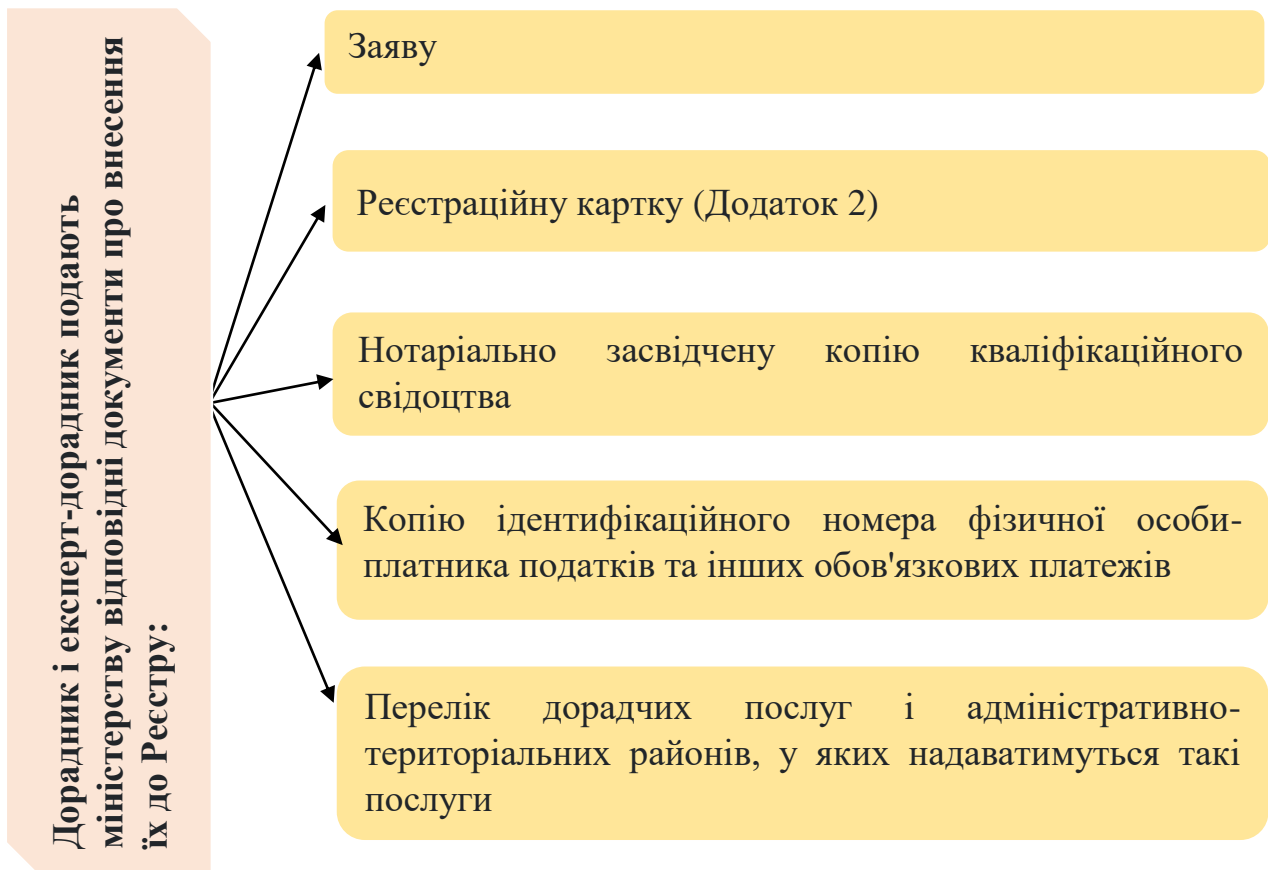
У разі внесення змін до документів, що додаються до заяви про внесення до Реєстру, дорадча служба подає протягом **десяти робочих днів** Мінагрополітики відповідну інформацію у письмовій формі, про що робиться відмітка у Реєстрі.

Рішення про зупинення дії сертифіката приймає міністерство у разі порушення дорадчою службою вимог щодо обов'язкової мінімальної кількості дорадників (**три особи**) у складі дорадчої служби. Після усунення дорадчою службою порушень, що зумовили зупинення його дії, приймається рішення про поновлення дії сертифіката.

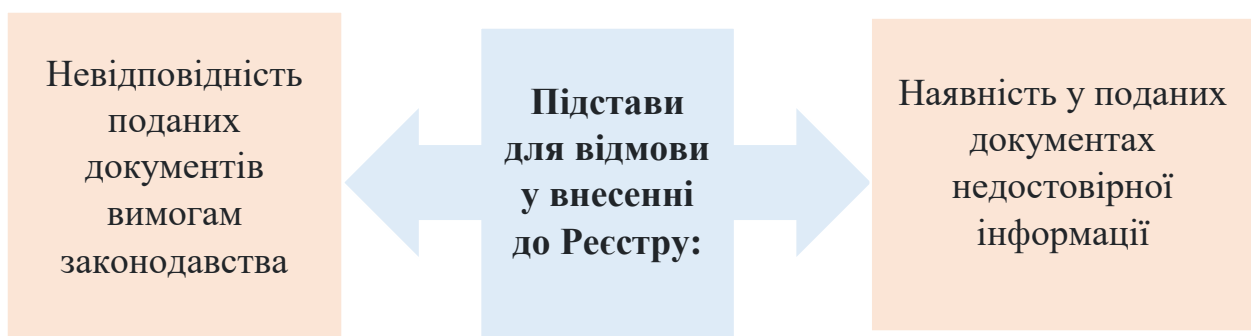

Дія сертифіката припиняється з дня прийняття рішення про його анулювання.

Для внесення інформації до вищезгаданого Реєстру дорадник і експерт-дорадник подають Мінагрополітики відповідні документи про внесення їх до Реєстру.

Заява розглядається протягом **п'яти робочих днів**. За результатами розгляду заяви, Мінагрополітики приймає рішення пронесення дорадника і експерта-дорадника до Реєстру або про відмову у внесенні до Реєстру

Рішення про відмову у внесенні до Реєстру надсилається заявнику у письмовій формі (з обґрунтуванням причини) протягом **п'яти робочих днів** після прийняття такого рішення.

У разі внесення змін до документів, що додаються до заяви, дорадник і експерт-дорадник подає Мінагрополітики відповідну інформацію у письмовій формі, про що робиться відмітка у Реєстрі.

Про припинення діяльності надання дорадчих послуг дорадник і експерт-дорадник повідомляє міністерство протягом **десяти робочих днів**.

Мінагрополітики приймає рішення про виключення дорадника і експерта-дорадника з Реєстру у разі анулювання кваліфікаційного свідоцтва і повідомляє його у письмовій формі протягом **п'яти робочих днів** з дня прийняття рішення.

Спори, пов'язані з веденням Реєстру, розв'язують у судовому порядку.

3. Фінансування дорадчої діяльності

Дорадчу діяльність здійснюють коштом державного та місцевих бюджетів, суб'єктів господарювання, грантів, міжнародної технічної допомоги, міжнародних програм і проєктів, благодійних внесків фізичних та юридичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

Переважну більшість дорадчих служб в Україні створено завдяки міжнародному співтовариству, грантам, проєктам та програмам міжнародної технічної допомоги. Це проєкти Європейської Комісії, урядів Великої Британії, Німеччини, Данії, Швеції, США, Канади, Польщі.

**Соціально
спрямовані
дорадчі
послуги**

Соціально спрямовані дорадчі послуги, що надають коштом Державного бюджету України і місцевих бюджетів, щороку визначають державною цільовою програмою сільськогосподарської дорадчої діяльності в межах видатків Мінагрополітики і місцевими програмами соціально-економічного розвитку.

Органи місцевого самоврядування можуть визначати додаткові соціально спрямовані дорадчі послуги, які надають коштом місцевих бюджетів відповідно до місцевих програм соціально-економічного розвитку.

Надання соціально спрямованих дорадчих послуг, які фінансуються коштом державного бюджету та місцевих бюджетів, проводять **на конкурсній основі**.

**Організація
та
проведення
конкурсу**

Мета проведення конкурсу – визначення суб'єктів сільськогосподарської дорадчої діяльності, що надаватимуть соціально спрямовані дорадчі послуги коштом державного бюджету.

Для організації та проведення конкурсу управління агропромислового розвитку обласних держадміністрацій утворюють регіональні комісії з проведення конкурсу.

Конкурси проводять відповідно до графіка. Оголошення про проведення конкурсу оприлюднює регіональна комісія в регіональних та місцевих друкованих засобах масової інформації місцевих держадміністрацій у **10-денний строк** після затвердження Розподілу коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби.

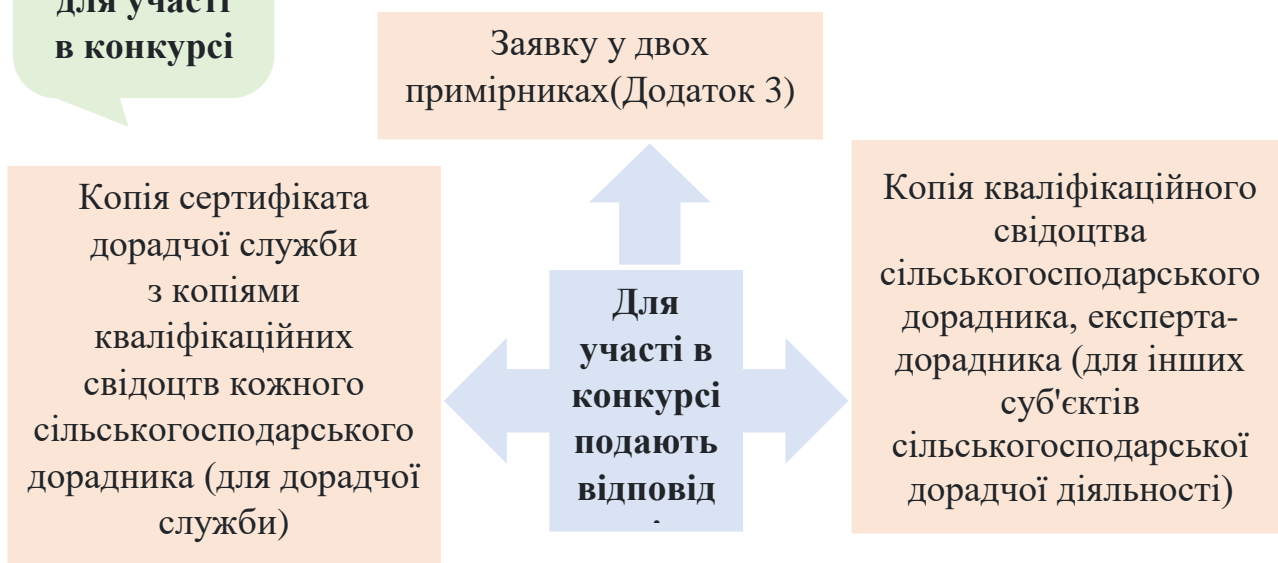

Регіональна комісія розпочинає приймання заявок та документів на участь у конкурсі з дня публікації оголошення про проведення конкурсу й приймає документи протягом **30 календарних днів**. Розгляд заявок розпочинають наступного робочого дня після дати закінчення прийому документів і здійснюють протягом **трьох робочих днів**. Заявки на участь у конкурсі, одержані комісією після закінчення строку подання, не розглядають.

Умови проведення та перелік документів для участі в конкурсі

До участі в конкурсі допускають суб'єктів сільськогосподарської дорадчої діяльності, які в установленому порядку внесено до Реєстру сільськогосподарських дорадчих служб, сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників.

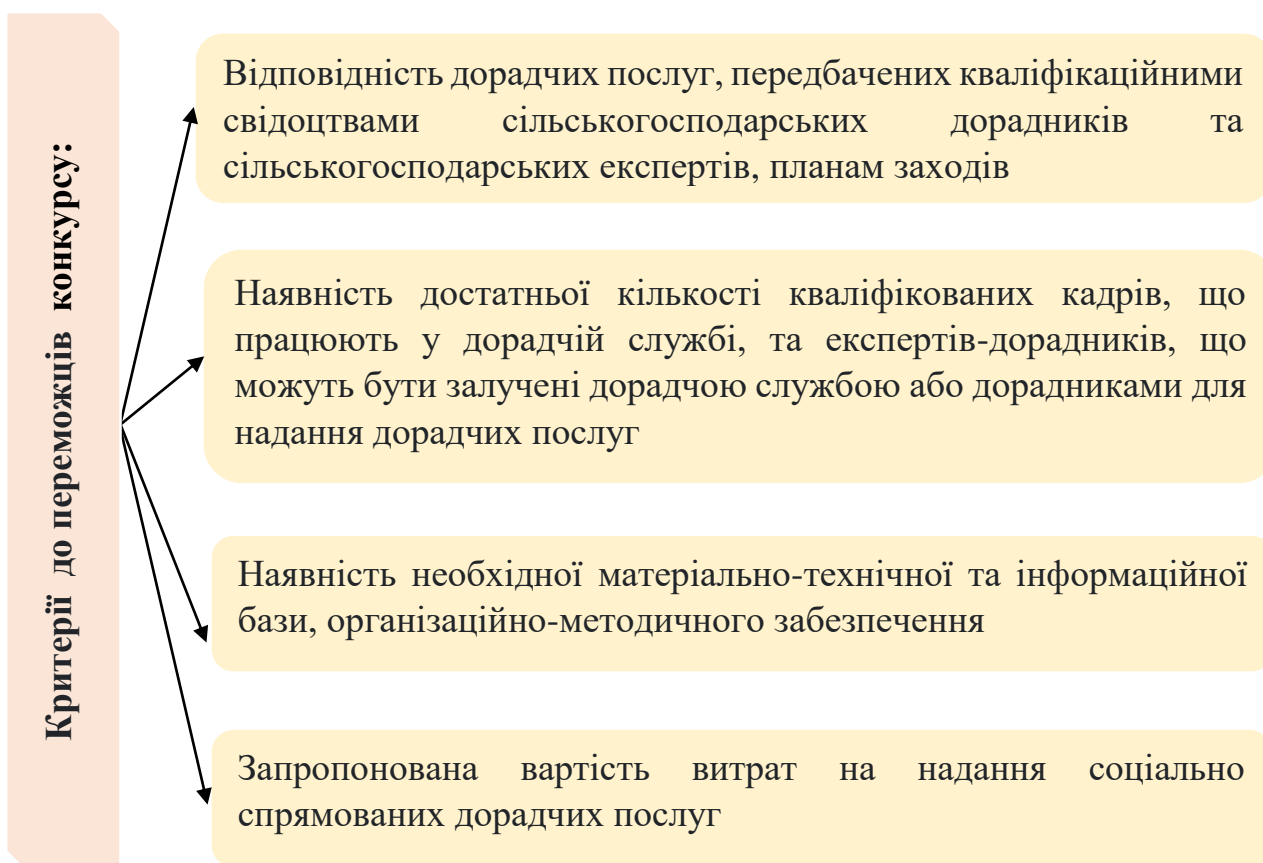

Документи, подані для участі в конкурсі, мають бути підписані керівником та мати відбитки оригіналу печатки (для юридичних осіб). Відповідальними за достовірність поданої інформації є претенденти на участь у конкурсі.

Подані документи перевіряє секретар регіональної комісії та реєструють у Журналі реєстрації учасників конкурсу з надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

Якщо подається неповний, не оформлений належно комплект документів або виявлено недостовірність даних у документах, то такі документи не реєструють, а повертають претенденту із зазначенням причини повернення. Реєстрацію або повернення документів проводять у день їх надходження. Один примірник заявки з реєстраційним номером повертають претенденту.

За результатами конкурсу, регіональні комісії складають і затверджують у встановленому порядку перелік переможців конкурсу з надання соціально спрямованих дорадчих послуг за бюджетні кошти.

Рішення регіональної комісії приймають за присутності не менше двох третин її складу відкритим голосуванням простою більшістю голосів. У разі рівної кількості голосів голос голови на засіданні є вирішальним. Рішення оформлюють протоколом, який підписують голова, секретар та члени комісії.

Про результати конкурсу регіональна комісія у письмовій формі повідомляє претендентів у день проведення конкурсу. У разі незгоди з результатами конкурсу претендент може оскаржити рішення регіональної комісії у судовому порядку.

Переможцям конкурсу регіональна комісія видає довідку, на підставі якої та відповідно до затверджених регіональних планів заходів управління агропромислового розвитку обласних держадміністрацій затверджують для кожного виконавця план заходів із зазначенням переліку соціально спрямованих дорадчих послуг, лімітів асигнувань на їх виконання та адміністративно-територіальних районів, у яких їх надаватимуть, та у **5-денний строк** з дати проведення конкурсу укладають з виконавцями договори про надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

Суб'єкти сільськогосподарської дорадчої діяльності звітують про виконання договорів з надання соціально спрямованих дорадчих послуг управлінням агропромислового розвитку обласних держадміністрацій, які подають Міністерству аграрної політики та продовольства Україна щокварталу **до 10 числа** наступного місяця звіт про використання бюджетних коштів.

Дорадча діяльність у частині надання соціально спрямованих дорадчих послуг є неприбутковою діяльністю.

Надання дорадчих послуг, які не передбачені державною цільовою програмою сільськогосподарської дорадчої діяльності, здійснюють коштом їх замовників.

4. Професійна підготовка дорадників та експертів-дорадників

Зростання попиту споживачів на консультаційні послуги зумовило потребу в підготовці нової генерації консультантів у закладах освіти. Адже саме потреби споживачів визначають специфіку консультаційних послуг і діяльність консультаційних організацій.

Проблеми навчання керівників та фахівців дорадчих сільськогосподарських служб нині є дуже актуальними. Праця в сучасних умовах потребує від співробітників дорадчих служб високопрофесійних знань та вмінь. До того ж достатньо високі вимоги ставить сучасне виробництво до знань та вмінь сільськогосподарських товаровиробників.

Формування державної системи сільськогосподарського дорадництва України потребує відповідного кадрового забезпечення. Комплектування сільськогосподарських дорадчих служб має відбуватися добре підготовленими фахівцями різного фахового спрямування зі знаннями та навичками організації інформаційно-консультативного забезпечення агропромислового комплексу, сприяння розвитку сільських територій.

Зважаючи на актуальність вищезазначеного питання, до Класифікатора професій внесено назви таких професій, як-от сільськогосподарський дорадник та сільськогосподарський експерт-дорадник і відповідно розроблено кваліфікаційні характеристики, які розміщено у ДКХП № 2 «Сільське господарство та пов'язані з ним послуги».

Заклади освіти та науки, їхні працівники – найважливіші партнери дорадчих служб, дорадників. Окрім того, вони можуть самотужки створювати такі дорадчі служби, а їхні працівники, як свідчить практика, є консультантами, дорадниками, сільськогосподарськими експертами-дорадниками.

Вітчизняна аграрна наука є активним учасником створення системи сільськогосподарського дорадництва, зокрема в аграрних закладах освіти створено кафедри аграрного консалтингу, дорадництва та інформаційних технологій у менеджменті, викладають навчальні дисципліни «Дорадництво у сфері агробізнесу», «Економіка та організація консалтингової діяльності», «Стратегічний бізнес-консалтинг», «Маркетинговий бізнес-консалтинг» тощо. Основ аграрного консалтингу навчають студентів усіх факультетів, якщо такі дисципліни внесено до освітніх програм як вибіркові.

Навчання дорадників та експертів-дорадників за програмами базової підготовки здійснюють аграрні вищі заклади освіти. Метою такої підготовки є засвоєння фахівцями основних підходів і методів роботи, вивчення прийомів та способів здійснення інформаційно-консультативної (дорадчої) діяльності в агропромисловому комплексі, забезпечення майбутніх фахівців необхідними теоретичними та правовими знаннями для їх успішної роботи з фахівцями аграрного сектору економіки, власниками аграрних підприємств у формі консультувань, навчань, семінарів, підвищення кваліфікації, виставок, «Днів поля», зокрема із залученням фахівців дорадчих служб і науковців із закордонних університетів, провідних виробників агрохімічної та агротехнічної продукції тощо.

Підвищити якість рівня освітніх послуг можливо за високого науково-педагогічного рівня викладачів, науковців, використовуючи практичний досвід представників підприємств агробізнесу, закордонних фахівців.

В освітньому процесі постійно використовують інноваційні технології: лекції (авторські методи, лекції «майстер-клас», проблемні лекції), методи і форми активного навчання (метод «малих груп», ділові ігри, «круглий стіл», метод «мозкового штурму», метод нових варіантів, тренінг, навчальні дискусії).

Освітній процес організують з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій, досягнень науки і практики та орієнтують на вдосконалення освіти і професійної підготовки особи через поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь і навичок.

В умовах глобалізації, посилення конкуренції, мобільності робочої сили, швидких економічних і технологічних змін постала проблема підвищення кваліфікації дорадників та експертів-дорадників відповідно до сучасних вимог і викликів на міжнародному та національному ринках праці, переходу до інноваційної моделі розвитку економіки.

Постійне вдосконалення системи підвищення кваліфікації зумовлене висуванням нових вимог до якості людського капіталу відповідно до культурно-духовних, суспільно-економічних і технологічних трансформацій, а також чисельних викликів глобального, європейського, національного, регіонального та місцевого рівнів.

Підвищення кваліфікації дорадників та експертів-дорадників здійснюють не менше **одного разу на п'ять років** і є необхідною умовою для здійснення професійної діяльності у сфері сільськогосподарського дорадництва. Освітні програми підвищення кваліфікації також містять складові психолого-педагогічної та практичної підготовки.

5. Перевірка рівня знань та практичних навичок осіб щодо надання дорадчих послуг

Для перевірки рівня знань та практичних навичок щодо надання на належному рівні соціально спрямованих дорадчих послуг суб'єктам господарювання у сільській місцевості і сільському населенню створюють кваліфікаційні та апеляційні комісії і проводять кваліфікаційні іспити.

Персональний склад регіональних кваліфікаційних та апеляційних комісій затверджують наказом Мінагрополітики за поданням структурних підрозділів з питань агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій.

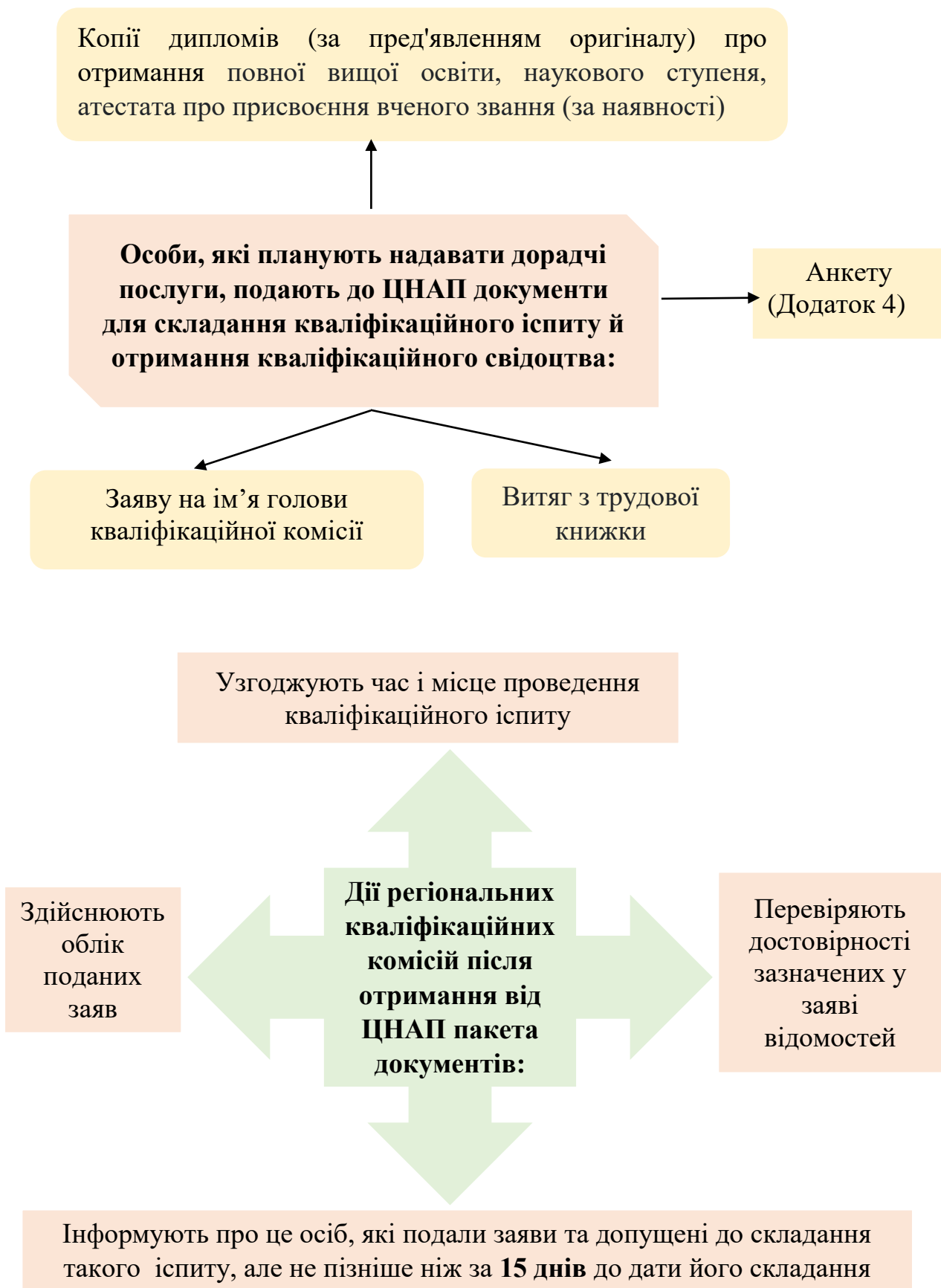
Організацію проведення кваліфікаційних іспитів здійснюють Мінагрополітики та структурні підрозділами з питань агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій.

Іспит складають будь-якій кваліфікаційній комісії незалежно від місця проживання та діяльності.

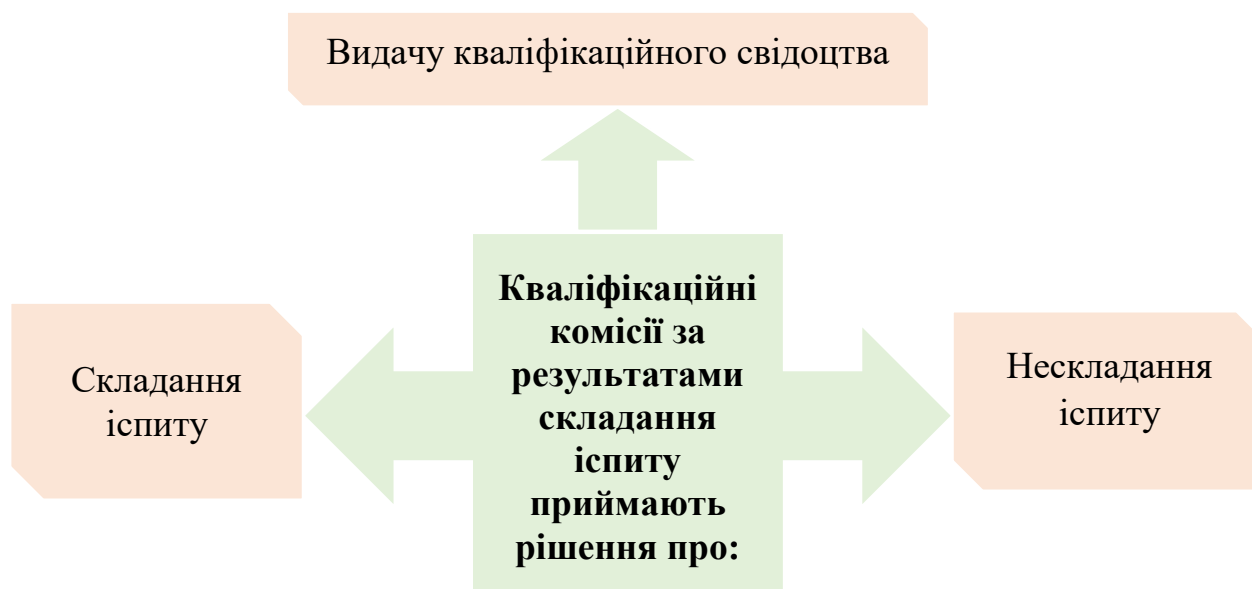

Термін подання заяви і документів зазначають в оголошенні, але не менше **30 календарних днів** від дня публікації в регіональному засобі масової інформації. Заяви, які надійшли після визначеного терміну, відкладають на наступні засідання кваліфікаційної комісії.

Заяву складають особисто від руки у довільній формі (Додаток 7).

Засідання регіональних кваліфікаційних комісій відбувається щокварталу.

Засідання кваліфікаційної комісії вважають повноправним, якщо на ньому присутні **не менше половини її складу**. Рішення вважають прийнятним, коли за нього проголосували **більшість з присутніх членів комісії**. У разі рівного поділу голосів голос голови кваліфікаційної комісії є ухвальним.

У разі незгоди з результатами кваліфікаційного іспиту особа, що його складала, має право оскаржити рішення кваліфікаційної комісії через подання заяви довільної форми до апеляційної комісії, але не пізніше як упродовж **десяти днів** після оголошення результатів.

Апеляційна комісія під час розгляду скарг приймає рішення про продовж **одного місяця** про підтвердження або скасування рішення кваліфікаційної комісії щодо результатів кваліфікаційного іспиту, яке оформляють протоколом.

Відповідно до відомості про складання кваліфікаційного іспиту голова кваліфікаційної комісії підписує кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника (Додаток 5) та/або сільськогосподарського експерта-дорадника (Додаток 6). Секретар регіональної комісії реєструє кваліфікаційні свідоцтва і невідкладно, але не пізніше наступного дня, передає їх до ЦНАП.

У разі надання правильних відповідей менше необхідного мінімуму голова кваліфікаційної комісії підписує письмове повідомлення про відмову у видачі кваліфікаційного свідоцтва, яке невідкладно, але не пізніше наступного дня, передається до ЦНАП для подальшої передачі його особі.

За результатами складання кваліфікаційних іспитів, регіональний координатор протягом **п'яти робочих днів** подає акт про видачу кваліфікаційних свідоцтв до Мінагрополітики.

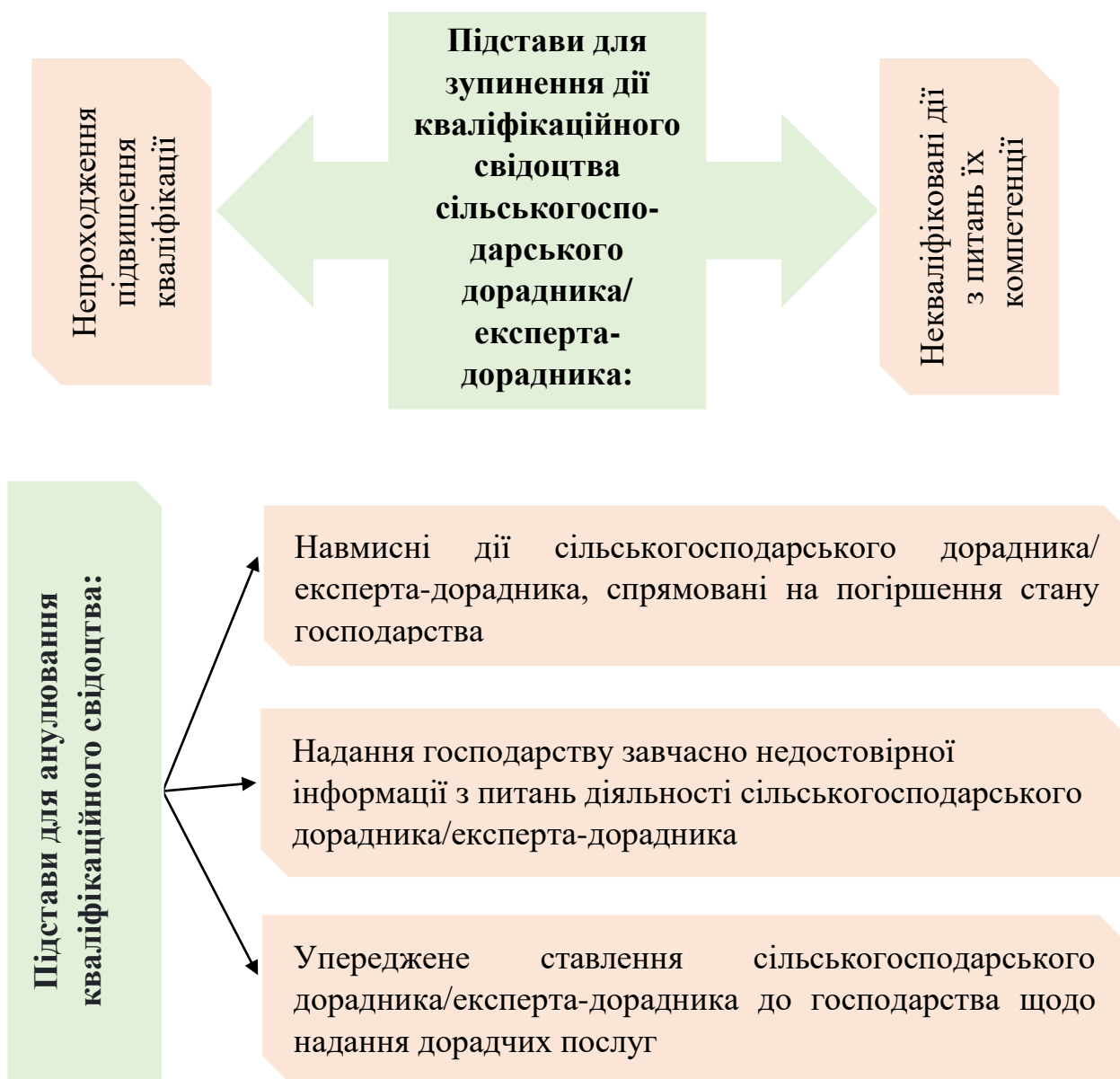
Строк дії кваліфікаційного свідоцтва становить **п'ять років** від дня його видачі або від останнього підвищення кваліфікації сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-дорадника.

У разі закінчення строку дії кваліфікаційних свідоцтв сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-

дорадника у період дії в Україні воєнного стану, строк їх дії вважається продовженим на період дії введеного в Україні воєнного стану та протягом шести місяців з дня його припинення або скасування в Україні.

У разі втрати або пошкодження кваліфікаційного свідоцтва сільськогосподарського дорадника регіональною кваліфікаційною комісією за письмовою заявою дорадника і копією оголошення в засобах масової інформації про його недійсність протягом одного місяця видається дублікат кваліфікаційного свідоцтва.

Порядок зупинення дії та/або анулювання кваліфікаційного свідоцтва здійснюється за рішенням апеляційної комісії на основі розгляду поданих скарг та заяв громадян або суб'єктів господарювання, що пов'язані з результатами діяльності дорадників, які мають кваліфікаційне свідоцтво та на професійній основі надають дорадчі послуги.

**СЕРТИФІКАТ
на право надання дорадчих послуг**

№ _____

Цей сертифікат засвідчує, що _____

_____ (найменування дорадчої служби)

внесена до Реєстру сільськогосподарських дорадчих служб і має право на надання дорадчих послуг:

_____
_____
_____
_____

Виданий _____ 20__ р.

Дійсний до _____ 20__ р.

_____
(підпис)

_____
(ініціали та прізвище особи, відповідальної за внесення до Реєстру сільськогосподарських дорадчих служб)

М.П.

РЕЄСТРАЦІЙНА КАРТКА
сільськогосподарського дорадника/експерта-дорадника

_____ 20__ р. № _____

1. Прізвище, ім'я та по батькові _____
2. Ідентифікаційний номер фізичної особи – платника податків та інших обов'язкових платежів _____
3. Юридична/фактична адреса місця роботи _____
_____
4. Номер і дата видачі кваліфікаційного свідоцтва _____
_____
5. Спеціальність згідно з дипломом про закінчення вищого закладу освіти, номер і дата його видачі _____
_____
6. Вчений ступінь/вчене звання, номер і дата видачі диплома/атестата _____
_____
7. Перелік дорадчих послуг _____
_____
8. Домашня адреса, телефакс, електронна адреса _____
_____
9. Інші відомості (знання іноземної мови, дата проходження останнього підвищення кваліфікації, інформація про післядипломну освіту)
_____
_____
_____

_____
(підпис)

_____
(ініціали та прізвище особи, що склала реєстраційну картку)

ЗАЯВКА
на участь у конкурсі з надання соціально спрямованих дорадчих послуг

Прошу допустити до участі в конкурсі з надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

Відомості про претендента:

Прізвище, ім'я, по батькові _____

Паспорт, номер _____, серія _____, виданий _____

Місце проживання (місцезнаходження) _____

Перелік дорадчих послуг і районів, у яких суб'єкт сільськогосподарської дорадчої діяльності їх надає

Час роботи на ринку дорадчих послуг, досвід практичної діяльності у сфері надання дорадчих послуг

З вимогами Порядку та умовами проведення конкурсу ознайомлений та зобов'язуюсь їх виконувати.

_____
(підпис)

_____
(ініціали та прізвище)

Реєстраційний номер № _____ р.

АНКЕТА
фізичної особи, яка допущена до складання кваліфікаційного іспиту

1. Прізвище, ім'я та по батькові _____

2. Паспорт _____, серія _____, N _____, виданий _____

_____ (назва органу, дата)

3. Ідентифікаційний номер (за наявності) _____

4. Дата народження _____

5. Відомості про освіту _____

_____ (що закінчив, коли, спеціальність, науковий ступінь, номер документа)

6. Місце роботи і посада _____

7. Стаж роботи _____

_____ (підпис особи)

_____ (дата заповнення анкети)

Державний Герб України

**КВАЛІФІКАЦІЙНЕ СВДОЦТВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ДОРАДНИКА**

№ _____

Прізвище _____

Ім'я _____

По батькові _____

Ідентифікаційний номер (за наявності) _____

Відповідно до акта кваліфікаційної комісії від «____» _____ 20__ року
№ _____ може здійснювати сільськогосподарську дорадчу діяльність з
надання соціально спрямованих дорадчих послуг з питань

_____ (повна назва дорадчих послуг)

Дата видачі свідоцтва _____ 20__ року

Голова кваліфікаційної комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

М.П.

0000000

(обліковий порядковий номер)

**ВІДМІТКИ
про підвищення кваліфікації
сільськогосподарського дорадника**

Пройшов(ла) підвищення кваліфікації:

за _____ год. програмою «____» _____ 20__ р.

Голова комісії _____
(підпис) (прізвище)

М.П.

Державний Герб України

**КВАЛІФІКАЦІЙНЕ СВДОЦТВО
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЕКСПЕРТА-ДОРАДНИКА**

№ _____

Прізвище _____

Ім'я _____

По батькові _____

Ідентифікаційний номер (за наявності) _____

Відповідно до акта кваліфікаційної комісії від «____» _____ 20__ року
№ _____ може здійснювати сільськогосподарську дорадчу діяльність з
надання соціально спрямованих дорадчих послуг з питань

_____ (повна назва дорадчих послуг)

Дата видачі свідоцтва «____» _____ 20__ року

Голова кваліфікаційної комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

М.П.

0000000

(обліковий порядковий номер)

**ВІДМІТКИ
про підвищення кваліфікації
сільськогосподарського експерта-дорадника**

Пройшов(ла) підвищення кваліфікації:
за _____ год. програмою «____» _____ 20__ р.

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

М.П.

Голові кваліфікаційної комісії

(ім'я, прізвище)

Петра ТКАЧЕНКА

Адреса:

Тел.

E-mail:

ЗАЯВА

Прошу допустити мене до складання кваліфікаційних іспитів дорадника (експерта-дорадника) з питань (відповідно до освіти та обраного напрямку діяльності).

Дата

Підпис

Список використаних джерел

1. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17.06.2004 № 1807-IV.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про стан забезпечення продовольчої безпеки» : Указ президента України від 09.10.2023 № 681/2023.
3. Про затвердження положень про реєстри сільськогосподарських дорадчих служб, а також сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.07.2006 № 897.
4. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 995-р.
5. Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 № 523-р.
6. Про схвалення Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.10.2011 № 1098-р.
7. Про затвердження Порядку та умов проведення конкурсу з надання соціально спрямованих дорадчих послуг : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12.03.2008 № 135.
8. Про професійне навчання дорадників та експертів-дорадників : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.07.2005 № 311.
9. Про затвердження Положення про кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-дорадника : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.04.2005 № 176.
10. Про затвердження Регламенту регіональної кваліфікаційної комісії з перевірки рівня знань та практичних навичок сільськогосподарських дорадників і сільськогосподарських експертів-дорадників та апеляційної комісії : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 22.05.2008 № 324.
11. Про внесення змін до Положення про кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-дорадника та Регламенту регіональної кваліфікаційної комісії з перевірки рівня знань та практичних навичок сільськогосподарських дорадників і сільськогосподарських експертів-дорадників та апеляційної комісії : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 21.06.2023 № 1301.

12. Бородіна О. М. Сільськогосподарське дорадництво та проблеми його кадрового забезпечення / О. М. Бородіна. – Київ : ІАЕ, 2001. – 72 с.
13. Безкровний М. Ф. Організація інформаційно-консультаційної діяльності : навч. посіб. / М. Ф. Безкровний. – Київ : Каравелла, 2008. – 456 с.
14. Галич О. А. Сільськогосподарське дорадництво : навч. посіб. / О. А. Галич, О. О. Сосновська. – Київ : Центр учб. літ-ри, 2007. – 368 с.
15. Дорадництво – ефективний інструмент упровадження державної аграрної політики : бібліографічний покажчик / уклад. Л. К. Сідько. – Київ : НУБіП України, 2021. – 32 с.
16. Калетнік Г. М. Управлінський консалтинг: навч. посіб. / Калетнік Г. М., Безкровний М. Ф., Іщенко Т. Д. – Київ : Аграр. освіта, 2012. – 447 с.
17. Кудінова І. П. Організація навчання в інформаційно-консультаційній діяльності : навч. посіб. / І. П. Кудінова. – Київ, 2010. – 207 с.
18. Корінець Р. Я. Сільськогосподарське дорадництво: запитання та відповіді / Р. Я. Корінець ; Інститут сільського розвитку. – Київ, 2003. – 27 с.
19. Дітер Кюнстлінг. Німецький досвід для розвитку системи сільськогосподарського дорадництва в Україні / Дітер Кюнстлінг ; Німецько-український агрополітичний діалог (АПД). – Київ, 2020. – 41 с.
20. Основи сільськогосподарського дорадництва в Україні : навч. посіб. / [Бакун Ю. та ін.] ; за ред. Р. Шмідта. – Львів, 2003. – 680 с.
21. Основи аграрного консалтингу : підруч. для підготовки фахівців з екон. спец. в аграр. ВНЗ / [Кропивко М. Ф., Кальна-Дубінюк Т. П., Безкровний М. Ф., Криворучко І. М.]. – Київ : Освітня книга, 2006. – 223 с.
22. Основи аграрного консалтингу: підручник / [Безкровний М. Ф., Кропивко М. Ф., Палеха Ю. І., Іщенко Т. Д.]. – Київ : Вид-во «Ліра-К», 2014. – 260 с.
23. Словник-довідник з дорадництва : навч. посіб. / за заг. ред. Т. П. Кальної-Дубінюк, Р. Я. Корінця. – Львів : НВФ «Українські технології», 2008. – 208 с.
24. Сільськогосподарська дорадча діяльність : навч. посіб. для дистанційного навчання / [Кальна-Дубінюк Т. П., Кудінова І. П., Рибак Л. Х., Корінець Р. Я.]. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2010. – 360 с.
25. Сільськогосподарське дорадництво: проблеми, стратегія та шляхи розвитку / [ред. кол.: Корінець Р. Я. та ін.]. – Київ : ННЦ «ІАЕ», 2013. – 152 с.

ЗМІСТ

Глосарій	3
Передмова.....	5
1. Створення системи сільськогосподарського дорадництва – запорука розвитку високопродуктивного сільського господарства.....	7
2. Алгоритм створення сільськогосподарських дорадчих служб.....	10
3. Фінансування дорадчої діяльності.....	14
4. Професійна підготовка дорадників та експертів-дорадників.....	17
5. Перевірка рівня знань та практичних навичок осіб щодо надання дорадчих послуг.....	19
Додатки	23
Список використаних джерел.....	30